

פ ר ט י כ ל ס ס . ל"ג/2

מישיבת הוועדה לעניני פנים שהתקיימה ביום ג'
י"א סנחם אב, תש"י (25.7.1950) בשעה 8.45

=====

נוכחים:

חברי הוועדה:

- ב. מינץ - היו"ר
- א. פראי
- ד. שרי
- ש. מרלין
- י. ספיר
- א. כהן
- י. גורי
- ד. הכהן
- א. שפטל
- ת. טובי
- ז. וורהפטיג
- י. בן-צבי

מוזמנים:

- מר רוזנבלום - מנהל משרד הפנים
- מר הרשגלאס - יועץ שר הפנים
- מר צילן - מזכיר כללי
- מר קיסילוב - מנהל האגף לאסיניסטרציה כללית/משרד הפנים
- מר ישעיה - סגן מנהל האגף לאדמיניסטרציה כללית
- מר וילקנפלד - היועץ המשפטי.

בעדרו:

חברי הוועדה:

- מ. סנה
- ס. אלדין-זעבי
- נ. ילין-סור

סדר-היום: סדרי הבחירות בצבא.

היו"ר ב. מינץ: לפני שאנו נגשים לסדר היום, אני מוסר את רשות הדבור למר וילקנפלד, היועץ המשפטי של משרד המשפטים, אשר ברצונו למסור כמה מלים.

מר וילקנפלד: היועץ המשפטי ממשרד המשפטים.

אני רוצה לבקש את סליחת הוועדה על שהיועצים המשפטיים לא יוכלו להשתתף הבקר בישיבה ולעמוד לרשותכם כרגיל, כי השרות המשפטי של הממשלה מקיים היום פגמים שביתה ליום אחד לאות מחאה על השהיה ממושכת בסדור ענין הדרוג של עובדי השרות המשפטי.

היו"ר ב. מינץ: אנו עוברים לסדר-היום: סדרי הבחירות בצבא.

מר צילן: המזכיר הכללי.

אמנם קשה למסור עכשיו פרטים שלפיהם אפשר יהיה למסור תמונה מלאה על הבחירות בצבא. הדבר הוא מאד מסובך ומאד קשה. אנו קבענו סדר כזה:

בקרב החיילים נערך כעת מפקד של החיילים הטוענים לזכות בחירה בכל אותם המקומות בהם יקוימו בחירות ב-14 בנובמבר ש.ז. המפקד הזה נעשה אתמול. למען הבטח זכות בחירה לכל חייל, נקבעה הפרוצדורה הבאה:

בקרב החיילים בכל יחידות הצבא יערך מפקד של כל החיילים הטוענים לזכות בחירה, ע"י שאלות שנקבע ע"י שר הפנים בהסכמת שלטונות הצבא - המטכ"ל - החייל ממלא את השאלון ומוסר את הפרטים הדרושים לכן, על-מנת שאפשר יהיה לקבוע אם יש לו זכות בחירה או לא. המפקד הזה נערך אתמול ועד 30 לח.ז. יש צורך לקבל את כל השאלונים. חלק כבר קלתי במידה שמתפקד כבר נערך ע"י היחידה והשאלונים הועברו למשרד הפנים. משרד הפנים, על יסוד השאלונים האלה יערוך רשימות של החיילים הטוענים לזכות בחירה, לכל רשות מקומית לחוד. משרד הפנים יעביר את הרשימות האלה יחד עם השאלונים - בשני העתקים - לועדת הבחירות במקום. ועדת הבחירות המקומית, על-ידי יסוד הנחונים שבשאלון, ועל-ידי יסוד כן החומר שיגיע אליה, תקבע אם לחייל פלוני מגיעה זכות בחירה או לא. כאשר ועדת הבחירות קובעת שלחייל יש זכות בחירה, היא ממלאת אישור, המאשר שלחייל יש זכות בחירה למועצה המקומית או לעירייה. ז.א. על-ידי יסוד האישורים האלה ועדת הבחירות המקומית מסדרת פנקס נפרד לחיילים הזכאים להצביע לרשות המקומית הזאת. ועדת הבחירות מסדרת גם לוח נפרד של חיילים, אשר ועדת הבחירות סרבה להעניק להם זכות בחירה באותו מקום. פנקס הבוחרים המיוחד לחיילים של אותו מקום, ביחד עם אישורים וביחד עם לוח החיילים שאין להם זכות בחירה, וביחד עם השאלונים - כל אלה מועברים בחזרה למשרד הפנים. בכל אותם המקרים שועדת הבחירות במקום סרבה להעניק לחייל זכות בחירה, והכניסה את שמו בלוח מיוחד, משרד הפנים ימסור את הדבר לחקירה לשלטונות הצבא (לפני שבועיים נתמנה מפקח צבאי מיוחד על הבחירות, זהו אלוף משנה קרני). משרד הפנים מעביר איפוא, את הלוח, את ההודעות ואת האישורים למפקח הצבאי, והוא מחוייב להמציא לכל חייל אשר מלא שאלון - או אישור שיש לו זכות בחירה לאותו מקום, או הודעה של ועדת הבחירות שאין לו זכות בחירה. ביום מסירת ההודעה הזו לחייל, רשאי החייל להגיש ערעור לבית-המשפט המחוזי. בית המשפט המחוזי יצטרך לדון על ערעור תוך 10 ימים מיום קבלת הערעורים ולקבוע:

- א. אם יש לחייל זכות בחירה או לא.
- ב. אם לחייל יש זכות בחירה לאותו מקום שהוא טוען, ואז בית המשפט מודיע על כך למפקח הצבאי, ~~באמצעות~~ ולועדת הבחירות במקום שהיא תתקן את פנקס הבוחרים.
- ג. בית המשפט יכול לקבוע שאמנם אין לחייל זכות בחירה לאותו מקום שהוא דורש, אלא יש לו זכות בחירה למקום אחר, במקום מסויים אחר. ובהתאם לכך יעשו כל הסדורים בפנקס הבוחרים.

זהו החלק הראשון. כל זה נראה פשוט מאוד, ועל כך אפשר להרצות תוך 5 דקות. אבל הענין הוא מאוד מאוד משובך בצבא, כי קודם כל צריך להעשות מיון של המקומות, אחר-כך מיון לפי המספרים של החיילים, לפי האישורים או סרובים וכד'.

אני מניח שאני אקבל את כל החומר מהצבא אפא לפי ההוראות של שר הפנים, לכל-הסאוחר עד 30.7, ואני מניח שתוך כדי שבועיים נעשה את כל העבודה הזאת. כלומר, הכנסת רשימות החיילים הטוענים לזכות בחירה בשביל כל מקום ומקום לחוד.

נסצא ברעותי אכסמפלר של הוראות שר הפנים בנידון זה. ההוראות הן מפורטות מאוד, ומצורפים להוראות אלה גם טפסים המסייעים לכל הפעולה הזאת. זה יהיה השלב הראשון.

השלב השני זהו ביצוע הבחירות. בענין זה עוד לא קבענו מסמרות. אבל בכל אופן, מתוך הדיונים שבינינו לכין שלטונות הצבא מצטיירת תמונה כזאת: בכל מקום חנית צבא, ואצל כל קצין עיר, תהיה תחנת קלפי צבאית. כל חייל שיהיה בידו אישור שיש לו זכות בחירה; - יוכל לגשת לכל תחנת קלפי צבאית ושם להצביע. נוסף לכך יוכלו להצביע בתחנות קלפי צבאיות גם אלה שהיו חיילים בתזמן המפקד מלאו שאלונים, ואחר-כך שוחררו מהצבא.

וכן מתעוררת בעיה אחרת לגבי אנשים שלא היו חיילים בזמן המפקד וגוייסו לאחר המפקד, ולא היה באפשרותם למלא שאלונים כאלה, ולהכליל בפנקסי הבוחרים של החיילים. במחילה חשבנו שאולי תהיה אפשרות לתת לאנשים אלה חופשה ליום הבחירות, אולם הצבא מתנגד לכך בכל תוקף, כי הוא לא יוכל להרוס את כל חיי הצבא ל-24 שעות. ולכן הוצע, שחייל שגוייס לאחר המפקד, וזאת הוא יוכיח על-פי פנקס השרות שלו, יוכל גם הוא להצביע בתחנת קלפי צבאית. אבל מאידך מתעוררת כאן השאלה, שאותו חייל נמצא בפנקס הבוחרים האזרחי, ולא בפנקס הבוחרים הצבאי, אבל גם לזאת נשתדל למצוא תרופה, על-מנת שלא תהיה כפילות. ויש לנו צועה לכך בקוים כלליים:

החייל הזה יופיע בתחנת קלפי צבאית. הקול שלו יגיע לוועדת הבחירות המקומית (תהיינה שתי מעטפות, ועל המעטפה החיצונית יהיה רשום שם העיר או המועצה המקומית) השם הפרטי של הבוחר, ומספר פנקס הזהוי שלו). ועדת הבחירות תצטרך לבדוק אם חייל זה מופיע בפנקס הבוחרים של הצבא - אם כן, אזי הענין מסודר, אם לא - היא תצטרך לבדוק אם החייל הזה מופיע באחת מאחת הפנקסים הבוחרים האזרחי. אם היא תמצא את שמו בפנקס הבוחרים האזרחי - גם אז הענין בסדר, אבל אם שמו לא יופיע באחד משני הפנקסים - הקול הזה יושמד.

זהו בערך ההסדר בקוים כלליים. אבל שנים מתעוררת כאן בעיה קשה, ואנו מחפשים לה פתרון זה למעלה מחדשים, ואיננו רואים כרגע אפשרות להתגבר על הדבר. הענין הוא בזה: לפי החוק חייב פקיד הבחירות לספק לכל תחנת קלפי את פתקי ההצבעות, ז.א. לכל תחנות הקלפי הצבאיות יהיה צורך לספק את כל פתקי הבחירות מכל מקום ומקום, לפי מספר המקומות, ולפי מספר הרשימות בכל מקום. אם נעשה הישוב, הרי בממוצע יהיה לנו כ-8-10 רשימות מועמדים בכל מקום, ואז נצטרך לספק לכל תחנת קלפי צבאית כ-340 אלף פתקי הצבעות; והחייל שצטרך לבחור, יצטרך קודם כל לחפש את פתקי ההצבעה של הרשות המקומית שלו, ואחר כך לבחור בפתק הרצוי לו. ישבנו עם נציגי הצבא על המדוכה הזאת ולעת-עתה לא מצאנו פתרון. גם אם נניח שנצליח למצוא פתרון, הרי נצטרך לכל תחנת קלפי צבאית לספק את כל הרשימות ואת פתקי ההצבעות של כל הרשימות והמפלגות בטטפר שווה. כי אין אנו יכולים לעשות הבדלים בין רשימה לרשימה גם בתחנות הקלפי האזרחיות וגם בתחנות הקלפי הצבאיות, וביחוד בצבא כשאין לנו יודעים את הרכב החיילים ביחידה מסוימת, ואיננו יודעים מה יהיה הרכב החיילים באותו יום ממקום זה או ממקום אחר. יכול להיות שבמחנה מסויים ימצאו 3000 חיילים אבל יומיים לפני הבחירות הם מועברים צפונה או דרומה, או שחלק מהם מועבר ובאים אנשים אחרים במקומם ממקומות שונים אחרים, כך שאיננו יכולים לקבוע אם במקום מסויים יהיה יותר חיילים מתל-אביב או יותר חיילים מחדרה למשל. יוצא, איפוא, שלכל מקום מקום נצטרך לספק מספר שווה של פתקים של כל מפלגה, ומכל רשות מקומית.

לא היה הדבר כל כך קשה לולא קבלה הכנסת בשעתו את הסתייגותו של מר ספיר שלפיה פתק ההצבעה צריך להכיל את השמות הפרטיים ושמות המשפחה של המועמדים. אם נניח שנצליח לפתור את הבעיה ולספק לכל תחנת קלפי צבאית את כל הפתקים מכל המקומות וכל הרשימות - וזה יהיה בזבוז עצום של נייר, הוזה אומר - דיביזים - ונניח שיהיה לנו מלאי מספיק של כל הפתקים האלה, אזי בא החוק ודורש שהשמות יהיו מודפסים וכל חייל יצטרך לפתוח את המועמדים בהם הוא מצא איננו בוחר, א שמייעים שהחייל יכתוב את שמותיהם. אבל כיצד זה יעשה? אם כיצד יוכל החייל להתמצא במצבם 340 רשימות? טוב היה לו החוק היה אומר שצריך רק לציין את שם העיר, או המועצה המקומית וכן את האות של הרשימה, וכך נהוג במדינות רבות, אזי היינו יכולים רק לספק פיסות נייר, וכל חייל היה מציין את שם העיר ואת האות - כלומר הרשימה - שהוא בוחר בה. אבל מכיון שהרשימות צריכות להיות מודפסות במלואן, הרי זה מקשה מאד ומסבך מאד ביחוד בתחנות קלפי צבאיות, ואולי צריכים למצוא אפשרות לקיים מחסנים בכל דחבי הארץ, וגם על-יד רכוזי הצבא, וברגע שבמקום מסויים יחסרו פתקאות ורשימות - ישלח רץ למחסן הקרוב ביותר ויביא משם את הפתקים החסרים, אולם אני יודע אם זהו הפתרון.

בהזדמנות זו אני רוצה לציין שהדבר הזה הוא מסוכן

גם בתחנות הקלפי האזרחיות, כי נוכחנו לדעת, בזמן הבחירות לכנסת שהיו רשימות שאזלו. ואם לבחירות בכנסת אפשר היה לציין אות, הרי כאן יצטרך הבוחר לכתוב את כל שמות המועמדים - והוא לא יעשה את זאת, ולמעשה יוצא שהוא יהיה משולל זכות בחירה בגלל קושי טכני.

ויש לקחת בהשבון עוד דבר אחד: לפי החוק אפשר להגיש רשימת מועמדים שמספר השמות לא יעלה על מספר שהוא פי שלשה גדול ממספר חברי המועצה. ואם נקח למשל את תל-אביב, הרי תהיינה מפלגות שתגשנה רשימה של 50 שמות, ותהיינה מפלגות שתגשנה רשימה של 10 שמות, ומכיון שלפי החוק כל הפתקים צריכים להיות שווים בגודלם, הרי אותן הרשימות שתופענה רק עם 10 שמות יופיעו גם הם על גליון גדול שרק חלק קטן ממנו יהיה מודפס.

אלה שדרשו את הדבר חשבו שזו תהיה ערובה לחשאיות. אבל כפי שידוע לכם, הבוחר נכנס לתא, ובתא הוא סכניס את הפתק למעטפה ואם הוא רוצה לשפור על חשאיות, וחשאיות זוהי זכותו של הבוחר, הרי בין כך הוא איננו יכול להכניס את הרשימה למעטפה מבלי שהוא יקפל אותה תחילה.

אלה הן הבעיות באמצע וזה הוא המצב. אם חברי מעוניינים, אני רק יכול להוסיף שאמצע שמשרד הפנים הציע בשעתו הצעה, והכנסת החליטה בניגוד להצעה הזאת, ובניגוד להחלטת ועדת הפנים, ואלה הן התוצאות.

אלה הן בעיות כביכול טכניות, אבל מאד מאד מכבידות ואני מוכרח להגיד שהדבר הזה עלול להביא לידי כשלון הבחירות בצבא. המומחים בצבא משתדלים לפתור את הבעיה הזאת, ואנו דנים בעניין זה, ועוד נדון על כך.

כידוע לכם פרסמו את כל פנקסי הבחורים ברשויות המקומיות ב-16 ביולי ש.ז., ובירושלים ב-17 ביולי ש.ז. פרט למקומות דלקמן: תל-אביב, רמלה, לוד, הרצליה ורעננה. מספר הבחורים לפי המספרים האחרונים (שנתקבלו ביום א' שעבר) מגיע ל-399.129 אזרחים. (בכל הארץ - רק אזרחים). זהו המספר המשוער אבל קרוב למציאות. על מספר החיילים איננו יכול לטסור כרגע, כי זה תלוי בהחלטת ראשי הצבא אם אפשר לגלות את המספרים או לא. אני רוצה להזכיר לחברי הועדה כי עוד ב-21 במרץ ש.ז. בשעה שהועדה דנה על ועדות הבחירות והחליטה להמליץ בפני שר הפנים על קיום הבחירות ב-31 באוקטובר עד 15 בנובמבר, הרי באותו זמן, על-יסוד נתונים מאד מאד כלליים קבעתי את מספר הבחורים ל-400 אלף איש, וזה מתקרב למציאות. עוד יכולות להיות תנודות, אבל זהו בערך מספר הבחורים האזרחיים.

מספר הקלפיות האזרחיות בכל הארץ יהיה בערך

510 תחנות עד 520.

י. גורי:

מר צילן מסר לנו דברים חשובים מאד, אבל קשה לקלוט אותם בבת-אחת, ואני אינני חושב שועדת הפנים בהרכבה המלא תצלול אף לתוך העניין. אני סבור שזהו מתפקידו של משרד הפנים להציע תיקונים במידת ההכרח על-יסוד הנסיון של הבחירות, וזהו דוקא מחובתו של משרד הפנים, היות ואנו איננו עוסקים בבחירות למעשה, והאנשים העוסקים בכך, ואלה הם אנשי משרד הפנים צריכים לבוא אלינו בהצעות לתיקונים בחוק, במידה שזה עלול להקל על ביצוע הבחירות. למשל: כשאני לעצמי, לא הייתי רואה אסון כזה אם יגישו רשימות עם שמות המועמדים, אבל אפשר גם להגיש פתק ששם רושמים את שמות האנשים העיר ואת מספר הרשימה (אני מדבר על הצבא), על-מנת שאפשר יהיה לפתור את הבעיה הזאת בעזרתה כאן. אני חושב שמשרד הפנים צריך להכין את התיקונים הללו, באם נראה לו שיש הכרח בתיקונים.

בפורום הזה של ועדת הפנים ברצוני להציג כמה שאלות שיש להם ערך עקרוני. מתעוררת למשל השאלה מהו מקום מגוריו של חייל? החוק קובע שזהו אותו המקום בו גויס. אבל יחד עם זאת מתעוררת השאלה מהו דין עולה שנמצא באופן ארעי בתל-אביב, בניח טספר ימים, ושהה אצל קרוביו, או בבית מלון, ושם הוא גוייס. לכאורה התשובה היא פשוטה: לאחר שהעולה ירד מן האניה, הרי זהו המקום היחידי שאפשר לראות אותו כמקום מגוריו הקבוע של העולה-החייל, מכיון שלא היה לו מקום מגורים אחר בארץ. השאלה היא רצינית מאד והיא סחייבת תשובה. לבחירות לכנסת לא היתה שאלה כזאת, כי הבחירות היו ארציות. ולי אין פרוש אחר לחוק, אלא שעולה חדש שהגיע לארץ ונמצא כמה ימים במקום מסויים, לפני שהוא גוייס, ואחר-כך הוא גוייס באותו המקום, הרי זהו מקום מגוריו הקבוע. אני חושב שצריכה להיות תשובה לשאלה זו מצד משרד הפנים, כי לו אותו עולה היה נשאר בתל-אביב לפני היום הקובע, הוא היה צוית זכות בחירה, אלא אם כן היה טשנה את מקום מגוריו. ולכן נשאלת השאלה אם הוא, עקב התגייסותו נושא זכות בחירה או לא.

השאלה השניה היא: אלפי חיילים לא ימצאו במחנה ביום הבחירות, אלא ימצאו במקומות שונים (חופש וכד'). מה דין חיילים כאלה, והאם יצטוו לחזור למחנה על-מנת לבחור?

מר צילון:

ממשרד הפנים. אצל כל קציני העיר תהיה תחנת קלפי צבאית וכל חייל יוכל לגשת לכל תחנת קלפי צבאית, בכל מקום שהוא נמצא.

י. גורי:

דינם של חיילים ביחס לזכות הבחירה הוא כדין אזרחים. ואמנם ישנן הגבלות מסויימות לגבי חיילים ובעיקר בדרכי התעמולה וההסברה. מה שיהיה מותר אצל האזרחים, אסור יהיה אצל חיילים. אבל אני אינני חושב שהמחוקק התכוון לכך שהחיילים יוצאו מכלל יכולת של השפעה והסברה. הייתי רוצה לדעת כיצד מפלגות שונות וגופים פוליטיים שונים שרוצים לשכנע את החיילים להצביע בעד רשימה מסויימת - כיצד יעשו זאת?

כל החומר הזה, וגם ההוראות המפורטות שנשלחות לוועדות הבחירות, רצוי, לדעתי, שחברי ועדת הפנים יקבלו העתקים מן החומר הזה, כי אותן ההוראות מהוות חלק בלתי נפרד מהחוק, ורצוי שחברי הועדה יקבלו את החומר הזה.

בקשר לבחירות אצל האזרחים פנו אלי בוחרים מרעננה, ומסרו לי שהם פנו תחילה למשרד הפנים בנוגע לזכות הבחירה לתושבי המחנות, והם קבלאו תשובה על כך מהממונים על הבחירות ממשרד הפנים. השאלה היתה בקשר למחנה עולים שהוא כלול באיזור שיפוטה של המועצה המקומית רעננה, ועכשיו הפך למחנה מעבר, כלומר, הקביעות הזאת יכולה להמשיך שנה שנתיים ואף יותר, והמקום הזה יכול גם להפך למקום קבוע. אם כן, השאלה היתה מה דין האזרחים הגרים במקום זה. ומר צילון, המפקח הארצי על הבחירות לרשויות המקומיות, השיב בזו הלשון:

הנדון: זכות בחירה לתושבי המחנות

(1) אני ואתה איננו מוסמכים לפסוק הלכה בקשר לפרוש החוק. על ועדת הבחירות להחליט בעצמה לאור הכתוב בחוק.

(2) אני יכול להביע רק את דעתי האישית בשאלה הנדונה והיא: א. לתושבי מחנות העולים אין זכות בחירה. אין לראות במחנה עולים מקום מגורים קבוע.

- ב. לעולים שישיבו במחנות אשר בשטח שיפוטה של המועצה לפני 1.7.49 והשתקעו במקום לכל המאוחר ב-1.1.50 יש לתת זכות בחירה מתוך הנחה שכוונתם מלכתחילה היתה להשתקע במקום, ובלית ברירה השתמשו זמנית במחנה העולים.
- ג. מחנה מעבר ובדל ממחנה עולים רק מבחינת הסדורים וטיב המצאם הטפול בעולה, אולם לא יוכל להחשב במקום "מגורים קבוע". השם עצמו "מעבר" מוכיח את הזמניות של שהיית העולה במקום.

(3) לדעתי אין כל ספק בכך, שלא מגיעה זכות בחירה לעולה שהיה במחנה "ביום הקובע" ובמשך 6 חדשים שקדמו לו, ועבר למקום אחר בארץ. מכל מקום שנוי המצב אחרי היום הקובע אינו עלול להשפיע על מתן, או אי מתן זכות בחירה.

(-) ס. צילן

העתק: לטר זילביגר משרד המשפטים.

כל הבעיה הזאת מחייבת לדעתי תשובה מסמכת כי הבעיות האלה תתעוררנה לא רק במקום אחד, אלא במקומות שונים בארץ.

י. ספיר:
אני רוצה לשאול באופן כללי לגבי הוראות הבחירות בצבא, מי בכלל קובע את כל הסדרים, ומי קובע אם יש לו זכות בחירה או לא?

מר צילן:
את ההסדרים נקבע אנחנו. את הזכות לבחור או לא, חקבענה הרשויות המקומיות, כלומר: ועדות הבחירות ברשויות המקומיות.

י. ספיר:
אני חוזר לשאלתו של מר גורי. בניח שעולה חדש הגיע לארץ ושהה בתל-אביב 5 ימים ושם התגייס. מה דין חייל כזה, והאם כל ועדות הבחירות יודעות מה עליהן לעשות במקרה כזה? האם אין צורך להעביר הוראות נוספות לוועדות הבחירות? אני סבור שאריך לבדוק את כל המקרים האלה, ובאם תהיינה הוראות נוספות יש להודיע על כך לכל ועדות הבחירות על-מנת שלא תהיינה אי-הבנות.

מר צילן הסביר מה יהיה דינו של חייל שועדת הבחירות פסלה אותו להיות מועמד לזכות בחירה. אבל ברצוני לשאול כיצד אפשר יהיה להודיע על חייל שלא מילא שאלון, או כיצד אפשר יהיה לערער על חייל פלוני שכן הוכנס לרשימת הבחורים - פני שהדבר נהוג לגבי אזרחים? או בניח שביום המפקד איש צבא מסויים לא היה במקום, או היה במעצר, ומשום כך לא מילא שאלון, אבל בכל זאת ידוע כי יש לו זכות בחירה - מה יהיה הדין לגבי חיילים במקרים כאלה? אני מציע שגם לגבי חיילים תינתן אפשרות לערער.

סדיר יש ובונוגע ליום הבחירות, הרי מחסך לבעיה של צבא פצאמא גם בעיה של "עתודות" ובאותו יום אפצאמא עלולים להיות אלפי אזרחים בצבא עתודות במקומות שונים בארץ. האם הצבא יהיה מוכן לתת יום חופש לכל אנשי העתודות אל-מנת שישתתפו בבחירות. השבר הזה נוגע למספר לא קטן של אנשים שיהיו בריכוזים שונים בצבא.

בזמן הבחירות לכנסת, ישנו גם אז על סדוכת התעמולה בקרב החיילים לקראת הבחירות, ואני מציע שגם עכשיו באי-כח הצבא עם באי-כח ועדת הפנים, או ועדת חוץ ובטחון, ישנו יחד על-מנת לברר את כל הפרטים הנוגעים לתעמולה בקרב החיילים.

לפי מה שאני רואה, הרי לגבי חיילים ויתרו על האינסטנציה של ~~הצבא~~ ^{הצבא}, ומעבירים את הערעור ישר לבית דין מחוזי. מדוע ויתרו על האינסטנציה הזאת?

אשר לסחנה עולים ומחנה מעבר, הרי אני מציע שאנו לא נהיה מפרשים של החוק.

אשר לענין הפתקים, שמות וכו'. אני אינני גורס שזוהי בעיה רצינית של חסכון בנייר. אם כאן שאלה של חסכון בנייר אפשר אולי לערוך בקרת על חומר התעמולה שהוא מגיע למסודים הרבה יותר גדולים מאשר פתקי הבחירות. הענין הזה של הפתקים בגודל אחיד זהו ענין של פרינציפ. אמנם אפשר אולי לדון על שאלת הצבא באופן נפרד, אבל אינני מוכן לוותר על העקרון הזה ביחס לאזרחים. יתכן מאד שלגבי הצבא, לאור הקשיים שמנו כאן לפנינו, נוכל למצוא דרך של פשרה. הייתי רוצה לדעת אם אנו נעמיד את השאלה הזו בצורה זו.

א. כהן: ביחס לסדרי הבחירות בצבא: אנו לא השתתפנו בדיון ואיננו יודעים מה היו חילופי הדעות והשיקולים עם נציגי הצבא. אינני יודע מה מספר המחנות הצבא בארץ ומהו היקף מספר החיילים. ויתכן שהועדה הזאת עוד תמצא מוצא. אבל אם סיכומיו של סר צילן הם "סוף פסוק" והוא איננו רואה אפשרויות אחרות, אזי אנו צריכים לברר את השאלות האלה, לא רק מהצד הטכני בלבד, אלא גם מבחינות אחרות, למשל: מלאי הפתקאות. מתוך נסיון לבחירות לכנסת נוכחתי לדעת, שישנם בוחרים אשר נכנסים לתאי הקלפי ומוציאים משם מלאי פתקאות הגון של המפלגות שהוא נגדן, או שלוסחים את הרשימה הנגדית, כך שאוול מלאי הפתקאות ואין איש יכול לעשות טאוסה, כי לאיש מלבד הנוחר אסור להכנס לתא. הייתי רוצה לשאול אם נוכח כל הקשיים הללו לא הביאו בחשבון את האפשרות של קלפיות נודדות למחנות הצבא.

א. פראי: מה זה נותן?

א. כהן: הקלפי הנודדת תסע לכל מקום לפי הצורך או לפי הרשימות וזה יהיה הרבה יותר קל.

א. שפטל: אם אי-אפשר לשנות את החוק, אזי יש צורך למצות את הדין בנוגע לצבא, כי הענין בצבא הוא מסובך עד מאד. אפשר אולי שלגבי הצבא יהיו רק פתקים עם אותיות הרשימות א.ב.ג.ד. וכו' מבלי לציין את שמות המספחה והמשפחות הפרטיים של הנבחרים. זה לא ענין של חסכון בנייר, אלא זהו ענין של תסבוכת אמצעי עזומה להמציא לכל תחנת קלפי צבאית את הפתקים מכל הרשויות המקומיות בארץ עם רשימות מלאות של הנבחרים. לכן אני מציע שביחס לצבא יבוא שנוי בחוק, והיה מעמד מיוחד לאיש הצבא ביחס לבחירות אלה.

י. בן-צבי: בעצם אני רוצה להציע אותה הפעה שהציע א. שפטל, דהיינו: שבנגיע לצבא תהיה פרוצדורה יותר קצרה, ולהסתפק בצירוף האות של הרשימה.

למעשה מדאיגה אותי העובדה שאנו שהבחירות לרשויות המקומיות לא תהיינה מושלמות, ולא יקיפו אותו מספר האנשים שהשתתפו בבחירות לכנסת, כי יש אנשים שעלו לארץ אחרי היום הקובע, יש אנשים היושבים במחנות, וכו' וכו'. ויש גם מקומות שעדיין לא נעשתה שם מוניציפליזציה. ולכן לא הייתי רוצה שישללו מחייל זכות

בחירה שהיתה מגיעה לו ללא היה מתגייס לצבא. ואני רוצה שלא נקפחא את החייל הזה.

אשר לאופן עבודתנו, אני סבור שאנו עוסקים יותר מדי בפרטים. אני הייתי רוצה לדעת מה גורל ועדת המשנה לענייני חוק האזרחות.

ז. וורהפטיג:
לא ירדתי לסוף דעתו של מר גורי בקשר לזכות הבחירה לחייל. אבל בדמה לי שעל השאלה הזו משיב סעיף 11 (ג). אני חושב שהשאלה של מר גורי היא לא שאלה של פירוש, אלא שאלה של שנוי החוק.

אשר להצבעה בצבא, הרי כולנו חושבים שבצבא יש לוותר על הסחיקות ברשימה.

י. ספיר:
יש צורך שיתקיים ברור מסותף עם שלטונות הצבא ביחס לסדרי ההצבעה במחנות ובעתויות.

ז. וורהפטיג:
ברצוני להציע שגם בקלפיות הצבאיות ישבו פקידי בחירות, כדי להבטיח שתהיה בקרת. אשר לעתודות - אני סבור שצריך להגיע לידי הסכמה עם שלטונות הצבא שביום 14 בנובמבר, לא תתקיימנה העתודות.

ת. טובי:
בעית החיילים המסוחררים: ישנם חיילים שגוייסו לצבא מיד עם רדתם מן האניה, ולא היה להם מקום מגורים לפני התגייסותם. אבל הם שוחררו עוד לפני ה-1 ביולי 1949. אם כן אני רוצה לשאול מהו אמצע דין החיילים האלה, וחיילים מסוחררים כאלה נמצאים במקומות רבים בארץ בחיפה, נתל-אביב, ניפו ועוד.

זמן הערעורים: זמן הערעורים נקבע לשבועיים לפי החוק. אבל יש התמרטות רבה בעניין זה, כי האנשים מוצאים שהזמן הזה איננו מספיק, ויש דרישה בצברר להאריך את הזמן הזה. אני מציע, כי הועדה תדון בסעיף זה ותחליט על הארכת הזמן לערעורים.

היו"ר ב. מינץ:
אני הניבותי ששאלתו של מר גורי מתייחסת למחנות המעבר, אבל יש גם מונח חדש "מעברות", האם גם לזה התכוונת? - עד כמה שאני יודע מתוך נסיון, אני חושב שהמעברות האלה ישארו מקומות קבועים, ומה יהיה דינם?

ת. טובי:
אני רוצה להוסיף, שיש לי תלונה נגד משרד הפנים, המפלגה הקומוניסטית פנתה, בכמה מקומות, בבקשה למנות נציגים מהמפלגה הקומוניסטית בוועדות הבחירות. בשום ועד בחירות לא נתמנה נציג של המפלגה הקומוניסטית, ויש מקומות בהם המפלגה מייצגת צבור גדול. הייתי רוצה לדעת מהי הסבה שמשרד הפנים סרב למנות גם נציגים קומוניסטיים לוועדי הבחירות, למשל: בצפת, דמלה, לוד, חיפה, תל-אביב, ירושלים. הסרוב הזה הוא בלתי מוצדק. ישנם מקרים רבים בהם מוננו נציגים לוועדות הבחירות אף כי הם אינם מיוצגים בעיריה הקיימת. הייתי רוצה לדעת מהי ההסבה לסרוב זה.

מר רוזנבלום:
מנהל משרד הפנים. ברצוני להשיב קודם לשאלתו האחרונה של מר גורי ביחס לתושבי המחנות היושבים על גבול הרשויות המקומיות. בחוק נתקבל עקרון אחד, והוא, כי זכות בחירה ניתנת לתושב קבוע במקום פנפאא מסויים. על המונח "תושב קבוע" סובר משרד הפנים שהוא איננו צריך לפרש את המושג הזה, כי זוהי סוגיה משפטית נכבדה מאוד והיא שייכת לבתי המשפט. ובשעה שמתעוררת שאלה כזו

בית המשפט המוסמך יברר את זאת, ואין אנו מוסמכים להכריע אם ואיך הוא תושב קבוע או לא. ואני סבור שזוהי תבונה רבה מכללה בחיבות מצד משרד הפנים שלא להכריע בענין זה, אלא להשאיר את זאת לבית משפט מוסמך אשר יוציא פעם פסק-דין ויקבע הלכה ביחס לכל המקומות. הם ישקלו את הדבר מכל הצדדים, והחלטתם תהיה החלטה מחייבת, והחלטה כזאת לא תינתן ע"י כח אדמיניסטרטיבי, אלא ע"י כוח שיפוט במדינה.

י. גורני:

האם לא נכון יהיה שהמחוקק במדינה יוותר על זכותו ברגע שמתעוררת שאלה ולא להשאיר את הדבר אצלם סתום. כל עוד שאנו המחוקקים רואים שמהו בלתי ברור, הרי אנו יכולים עוד לשנות את הדבר או להבהיר אותו, ולא להשאיר את הענין רק לבתי המשפט.

מר רוזנבלום:

מנהל משרד הפנים. המחוקק קבע עקרון בל יעבור, בידעו את כל הנתונים שעמדו לרשותו ושהיו ידועים לו, אבל אפשר להשאיר לבתי המשפט לפרש את אותן העובדות שהמחוקק בדרך כלל לא יכול לראות אותן טראש, ובית המשפט מוסמך לפרש את הוראות החוק.

א. כהן:

בשעתו כאשר דנו על החוק הזה בוועדת הפנים, גם הענין הזה הועמד על שולחן הדיונים, והיועץ המשפטי אמר, כי בחוקים אחרים, וגם בנסיון המשפטי בארץ, ישנו חומר רב ונכבד, אקבוע במסמרות, ביחס למקום מגורים קבוע.

מר רוזנבלום:

מנהל משרד הפנים. אשר לתלונתו של מר טובי, על אי מינוי נציגים קומוניסטים בוועדות הבחירות, עלי להעיר שהבקשות האלה מטעם המפלגה הקומוניסטית הגיעו אלינו רק לפני שבועיים - האחרונה ביחס לרסלה - ואנו חשבנו, כי בסטדיה כל-כך מאוחרת איננו רואים אפשרות לצרף נציגים נוספים לוועדות הבחירות, ומשום כך לא קבלנו את הבקשה של המפלגה הקומוניסטית.

ת. טובי:

אנו פנינו גם לפני 3-4 חדשים.

מר צילן:

בקשר לשמות המועמדים ברשימות: אמנם יש זכות של יזמה תחוקתית לכל משרד הממשלה וכל משרד יכול להציע הצעות. אנו עשינו זאת, אבל לא חשבנו ליאה להציע הצעה שכבר הוצעה בשעתו ע"י משרד הפנים, והכנסת דחתה את ההצעה שלנו וקבלה את הצעתו של מר ספיר, וההגינות הפרלמנטרית חייבה אותנו לא לנגוע בשאלה זו בצורה פורמלית, אבל תוך כדי דין-וחשבון על המצב נגעתי גם בשאלה הזאת. אני סבור שלאחר שהצעתו של מר ספיר נתקבלה יכולה לבוא יזמה מצד כמה חברי ועדת הפנים להציע שוב תיקון לחוק. אני הסברתי כבר קודם לכן את תושי העצום שדבר זה גורם לנו, והוא עלול להביא לידי כשלון הבחירות בצבא.

אשר לשאלתו של מר גורני ביחס לחיילים,

הרי החוק קבע באופן עקרוני. ברור שהכנסת - המחוקק - יכולה לשנות את זאת, אבל אי-אפשר לעשות זאת רק אצלם ע"י פירושים. הפירושים יכולים להנתן ע"י בית המשפט. הסמכות להכריע למי יש זכות בחירה ולמי אין - זה נתון בידי ועדות הבחירות ולא בידי משרד הפנים. ועדת-הבחירות זוהי האינסטנציה הראשונה ובית המשפט זוהי האינסטנציה השנייה. אנו איננו יכולים להציע שום הצעות, אלא הצעות טכניות אשר תתאמנה לדרישות החוק. אשר לחיילים, הרי יש בו שני מומנטים. מומנט אחד הוא מקום התגייסותו, והמומנט השני הוא מקום מגוריו הקבוע. מקום מגוריו הקבוע מוגדר בסעיף 11, ומקום התגייסותו אינו לחשב למקום מגוריו הקבוע. יתכן מאד שתושב תל-אביב ששהה זמן קצר בחיפה התגייס גם בחיפה, אבל בכל זאת מקום מגוריו הקבוע הוא בתל-אביב, ויש לו זכות בחירה בתל-אביב. אלא שיש גם תנאי, והוא, שהוא צריך להיות

בן שמונה-עשרה, ויש לו צנז ישיבה. ואם חייל נתגייס בינתיים וביום התגייסותו היה מקום מגוריו הקבוע בתל-אביב - יש לו זכות בחירה, ז.א. שביום 1.7.49 מקום מגוריו הקבוע היה בתל-אביב, והוא גוייס אחרי התאריך הנ"ל - אין הוא מפסיד את הקשר שלו עם המקום בגלל זה שהוא נתגייס לצבא. כן הדבר לגבי חייל שנתגייס לפני התאריך 1.7.49 ומקום מגוריו הקבוע ביום התגייסותו היתה תל-אביב. מה זה מקום מגוריו הקבוע - זהו ענין עובדתי ולא ענין משפטי, וזה נקבע על-ידי ועדת הבחירות. אאאאאא אמתו הדין הוא גם לגבי חייל שנכנס לגור במקום מסויים ביום 1.7.49 והוא גוייס, בניה בחודש נובמבר, הרי גם אז נשארת לו זכות בחירה, היות ולו לא היה מתגייס, אלא היה נשאר בתור אזרח במקום, היתה לו זכות בחירה, ולפיכך, ע"י התגייסותו אין הוא מפסיד את זכותו שהיתה מגיעה לו כאזרח. לפיכך מצרפים את זמן מגוריו במקום ואת זמן היותו בצבא ואם זה מגיע ל-6 חדשים - הוא נהנה מזכות בחירה.

זהו הפירוש הנכון לחוק והצבא קבל את הפירוש הזה, גם פרקליטות הצבא קבלה את הפירוש הזה. הפירוש הזה נחקבל ע"י ב"כ המטכ"ל, ב"כ שר הפנים, ב"כ שר הבטחון, המפקח הצבאי על הבחירות, סגן הפרקליט הצבאי, הפועץ המשפטי לממשלת ישראל, ובפקודת המטכ"ל נתפרסם הנוסח הזה: הובטחה זכות בחירה לכל חייל שמגיעה לו זכות בחירה.

אבל אם מישהו נתגייס לצבא ישר מהאניה ואין לו מקום מגורים קבוע - בודאי שאין לו זכות בחירה, גם אם הוא לן כמה לילות אצל קרוביו.

א על-כל פנים אין זה מסמכותנו לפרש את החוק. ההחלטה היא בידי ועדת הבחירות, ואם מישהו איננו מרוצה הוא יכול לערער בפני בית משפט מוסטך.

על הבעיה הזאת ישבנו זמן רב, והגענו לכלל מסקנה שאין לנו זכות לפרש את החוק.

אשר לתעמולה בצבא: יש לנו הצעה ביחס לתעמולה בצבא, וההצעה הזו קובעת שאסורה תעמולה בעל-פה, מותרת רק תעמולה בכתב. הביצוע הוא ענין אחר. יש לנו כבר נסיון מהבחירות לכנסת. לכל הרשימות המופיעות בבחירות תינתן אפשרות שחומר תעמולתי בכתב יגיע לכל חייל. העקרון השני הוא, שמותרת רק תעמולה חיובית ולא תעמולה שלילית, ז.א. אי-אפשר להפיץ כרוזים המשמיצים את המפלגה היריבה, אלא רק כרוזים המדברים לטובת המפלגה אשר מפיצה את אותם הכרוז, ועל הפרוגרמה שלו וכד'. התעמולה בכתב תוכל גם להיות אינדיבידואלית, כלומר: אפשר יהיה לשלוח חומר בכתב לפי כתבתו הפרטית של כל חייל. יסוד העקרונות האלה הוא, שלא תהיה תעמולה פרועה בצבא אשר תתנהל משך שבועות אחדים.

אשר לחוזרים וההוראות שאנו שולחים לוועדות הבחירות - אין כל מניעה לספק את החומר הזה לחברי ועדת הפנים. אנו נעשה זאת ברצון.

תושבי המחנות, ומחנות מעבר:

התלבטנו קשות בענין זה גם עם נציג משרד המשפטים, והדעה הכללית היתה שאין פה איש שיוכל לפסוק, אלא רק בית משפט. יש פנים לכאן ויש פנים לכאן. המכתב שכתבתי, לא היה מכתב רשמי אל ועדת הבחירות שהיא עצמאית והיא יכולה להחליט על זכות בחירה. אותי שאל פקיד הבחירות, שהוא איש שמונה ע"י שר הפנים והוא כפוף בפעולותיו לשר הפנים. ועניתי לו שזוהי דעתי האישית. זו היתה חוות דעתי הפרטית, ולו אני הייתי חבר ועדת הבחירות, כך הייתי פותר את הבעיה. אבל זה איננו דוקומנט רשמי המחייב משהו.

אשר להוראות לוועדות הבחירות ביחס לזכות הבחירה:
השאלה של מלוי שאלונים לזכות הבחירה היא
שאלה רצינית מאד. אנו נתנו אפשרות לכל חייל למלא שאלון בתקופה
שבין 1 ביולי ש.ז. עד 24 ביולי ש.ז. היינו: 24 יום. אנו
הדפסנו את השאלונים האלה בטספר גליונות עצום בהתחשב עם האופי
המיוחד של פעולות הצבא והגליונות האלה הועברו למפקחי הצבא
לכל יחידותיהם. ובמשך 24 יום אנו מניחים שגם חיילים שיצאו לחופשה
או יצאו לתפקיד, יוכלו במשך מספר ימים זה למלא את השאלון.
על-כל-פנים זה סודר על הצד הטוב ביותר.

אשר לבחינה המשפטית - זהו ענינה של ועדת
הבחירות. אם מישהו פונה בשם מישהו שלא מלא שאלון (זהו פירוש
שאיננו אחראי לו) או שלא מופיע בפנקס הבוחרים, והוא נמצא בצבא,
הרי בשעה שיגיעו הרשימות מן הצבא, ועדת הבחירות תראה אם החייל
מופיע ברשימה הצבאית - אם מופיע מה טוב. אם איננו מופיע ברשימה
הצבאית, והוא מופיע ברשימה האזרחית - גם אז זה בסדר ואין כל
בעיה. אבל אם הוא איננו מופיע בשתי הרשימות - קולו פסול.

י. ספיר: מה יהיה אם חייל מופיע ברשימה האזרחית
ופקיד ועדת הבחירות יודע שהוא בצבא, ונוכח
לדעת שהוא לא מילא שאלון - כיצד הוא ימצא אותו, איך יסתדר
הענין?

מר צילון: אם אתה יודע שהוא נמצא בצבא, והוא איננו
בפנקס הבוחרים, יש צורך לברר אם הוא בעל
זכות בחירה או לא. אבל אם גם לא מילא שאלון, האם הוא נמצא
בפנקס הבוחרים, כאשר תגיע המעטפה שלו לא יפסלו את קולו.
עכ"פ כפילות לא תהיה.

בנוגע לעתודות: אין כל אפשרות שאנשי
העתודות יקבלו חופש ביום הבחירות, אבל אנו נגיע לידי סידור
שביום זה לא יהיו מילואים, ואנו דנים אם על כך אם אנשי הצבא
יכול להיות שאפשר יהיה להסדיר את גיוס האנשים לעתודות בצורה כזאת
שביום הבחירות לא יהיו בעתודות.

מר ספיר שאל מדוע ויתרו על האינסטנציה של
ערך לגבי חיילים. מבחינת הזמן אין כל אפשרות לכך, ואנו העברנו
את הערעורים ישר לבית המשפט שזוהי האינסטנציה הגבוהה ביותר.

אשר למספר הבוחרים בצבא, איננו יכול
למסור על מספר הבוחרים ולא על מספר הקלפיות, זה נתון לשלטונות
הצבא.

הענין החשוב ביותר כרגע הוא ענין פתקי
ההצבעות בצבא. אני באופן אישי מקבל את הצעתו של מר א. שפטל
שעל פתקי ההצבעה תהיה מסומנת האות של הרשימה, אבל כאן אי-אפשר
לעשות הפליה בין האזרח לבין החייל, כי אם מזכותו של האזרח
למחוק מהרשימה את המועמדים שאינם רצויים לו, מדוע לא תינתן
זכות זו לחייל. שיטת החוק קובעת מחיקות, ולא יהיה ערך למחיקות
ע"י האזרחים, אם החיילים לא יוכלו להשתמש בזכות זו, כי על-יסוד
המחיקות מאלץ יש לקבוע את מועמדותו של אותו מועמד ולא נדע כיצד
לצרף את אחוז המחיקות לאי-המחיקות.

אני מקבל לעומת-זאת, את ההצעה הזאת בהרחבה
ז.א. להטיל את השיטה הזאת גם לגבי אזרחים - ז.א. פתקים עם
אות הרשימה ותו לא. זה היה מקל בהרבה, וגם לא היה ספלה בין
אזרחים לבין חיילים. לדעתי, בית המשפט היה פוסל בחירות כאלה, כי
אין כל אפשרות לזכות חלק אחד מן הצברו בזכות המחיקה, ולמנוע
זאת מחלק שני.

אפשר בכל זאת למצוא תיקון שיחול רק על הצבא.

י. בן-צבי:

אבל לא תמצא דרך כדי לעשות את הצירופים של מספר המחיקות, באם החיילים לא ימחקו.

מר צילן:

אשר להצעתו של מר וורהפטיג למנות פקירי בחירות בצבא, ברצוני להעיר שהצבא מתנגד לכך. ~~אמנם~~ בתחנות הקלפי הצבאיות יהיה רק אנשי צבא, אולי לפי מפתח מסויים ושיטה מסויימת.

אשר לשאלת החיילים המשוחררים; אמא אם הם השתחררו אחרי המפקד הזה, ואם היתה להם זכות בחירה - הם יוכלו לבחור בתחנות הקלפי הצבאיות אצל קציני העיר. אבל אם הם שוחררו אחרי ה-1.7.49 ולפני כן גוייסו מיד ברוחם מן האניה - אין להם זכות בחירה, כי אין להם צנז ישיבה.

היו"ר ב. סיני: אני מציע שביחס לבעיות שנתעוררו תבחר ועדת משנה של ועדת ~~אמצע~~ הפנים, אני אציע ועדה בת 3 אנשים או לכל היותר 5 אנשים, שהיא תברר את העניינים, ובעיקר ביחס לבחירות בין החיילים.

יש לנו עוד לברר את שאלת הבחירות בנצרת וגם זהו ויכוח לכמה שעות. אני מקווה שהויכוח יתקיים בישיבה הבאה לאחר שנציג משרד הבטחון ימסור לנו פרטים בעניין זה.

מר צילן: ברצוני להעיר שביחס לבחירות בין החיילים, הן משרד הפנים וגם לא שלטונות הצבא קבעו עמדה סופית בעניין הסכניקה של הבחירות בצבא. אני מסרתי לכם סקירה מטיוטא ~~אמצע~~ שהכינותי. אינני חושב שכדאי שועדת משנה תדון על הדברים האלה, לפני שאנו הגענו לאיזה שהוא סיכום.

י. גורי: אני הייתי רוצה לדון בכל העניינים האלה מסעם פשוט. אני יכול להבטיח לכם, שלקראת הבחירות אהיה מוצף, ובודאי גם חברי הועדה, בהסוץ עניינים ובעיות, ואני חושב, שצריכה להצבתן לנו אפשרות לדעת את המצב, כדי שלא נצטרך בכל פעם לפנות למשרד הפנים, ואם לא נקבל תשובה מספקת- לפנות בשאלתה. אני תוסך בהצעה של בחירת ועדת משנה בת 5 חברים. אני מציע את החברים: א. פראי; ז. וורהפטיג; י. ספיר; ש. מרלין; ומסיעתי - אנוכי או מר שרי.

חברי ועדת המשנה לענייני הבחירות בצבא, הם:

1. י. גורי (או ר. שרי)
2. י. ספיר
3. אידוב כהן,
4. ש. מרלין
5. א. פראי
6. ז. וורהפטיג.

מר צילן: אני מניח שגם אני אהיה נוכח בישיבה. אני הייתי מציע להזמין גם את נציג הצבא.

י. גורלי:

צדק מר צילן שענין המחיקות יאבד את ערכו ברגע שאתה מוציא צבור אחד - במקרה זה אלה הם חיילים - מזכות זו. נדמה לי שע"י כך ניטל הגיונו של החוק. יש רק פתרון אחד שגם החיילים יוכלו למחוק, כי זוהי זכות שמורה לו. ברגע שהזכות הזאת שמורה לחייל - הענין הוא בסדר.

אני רוצה להלוק על דעתו של מר רוזנבלום. הוא צדק עד גבול ידוע. תמיד נשאר איזה דבר סתום בחוק שהמחוקק אינו יכול לראותו מראש, ואז שמור לשופט התמיד לפרש את החוק. אבל המחוקק, ברגע שהוא יושב עוד על האבניים - הוא יכול בעצמו לתקן את הדבר. הוא חייב לדון בזה ואין הוא צריך לראות את עצמו פסור.

תשובתו של מר וורהפטיג ביחס לסעיף 11, אמת אינה תשובה. אני אינני קובע כמה חדשים צריך חייל לגור בטקום מסויים על-מנת להחשב שהוא בעל מקום מגורים קבוע ושיש לו זכות בחירה. אבל מדוע אנו צריכים להעביר שאלה זו לשופט, הרי מהטב שאנו נקבע זאת.

הערה אחרונה בעקבות דבריו של מר צילן שיותר לנהל רק תעמולה חיובית. מה זאת תעמולה חיובית? מי הפוסק? אני אינני רוצה שהענין הזה ישמש חומר לתלונות או חומר לפליטון.

מר רוזנבלום:

מנהל משרד הפנים ועדת המשנה אשר תשב עם באי-כח הצבא תברר גם את הצעיה הזאת.

י. ספיר:

הויכוח איננו צריך להיות על רשימות אלא על מחיקת שמות.

מר צילן:

הפרינציפ הוא שהסתייגותו של מר ספיר מחייבת תיקונים טכניים גם בסעיפים אחרים, ואמנם כמה סעיפים תוקנו בהתאם לכך. לאחר שנתקבלה ההסתייגות הזאת הצהיר מר שפרינצק, שכמה סעיפים בחוק יהיה צורך לתקנם בהתאם להסתייגות שנתקבלה. הסעיפים האלה תוקנו לא ע"י ועדה פרלמנטרית, אלא ע"י יו"ר הועדה אז מר ז. וורהפטיג, והיועצים הטשפטניים ה"ה הורנשטיין וזיל/ביגור.

מר י. ספיר:

אני מציע שועדת המשנה תעבור עם באי-כח הצבא על כל הפרטים של סדרי הבחירות בצבא, ועד כמה אפשר להתאימן לחוקי הבחירות בין האזרחים. אני חושש שאם נתחיל עכשיו להכניס תיקונים בחוק - תהיה סכנה לדחית הבחירות.

היו"ר ב. מינץ:

ועדת המשנה תפגש גם אם אנשי הצבא. אנו מטילים על חבר הכנסת גורי לכנס את הועדה.

א. פראי:

אני מציע שידונו בוועדה גם על סדרי התעמולה.

מר צילן:

בישיבה זו ידונו על כל סדרי הבחירות בצבא.

היו"ר ב. מינץ:

לא הייתי נוכח בישיבות בשעה שנתקבלה ההסתייגות של מר ספיר בענין המחיקות. ברצוני לשאול באם אפשר יהיה, ואם יש רצון לכך מצד חברי הועדה, להביא שוב את הענין לסליאה כהצעת תיקון. אני מתכוון לתיקון הדבר לא רק לגבי הצבא, אלא גם לגבי אזרחים.

מר צילן:

מכל המחיקות האלה איננה סבור שנשיג פעם 50% של מחיקות.

ג. שרי:
אני שמח שהיו"ר העלה את השאלה הזאת. כי ועדת הפנים לא רק צריכה לדון על תורים המובאים בפניה, אלא יש לה הזכות המלאה להיות יוזמת. ואני הייתי מציע לוועדה שבשנוע הבא תביא בפני הכנסת הצעת תיקון ביחס לרשימות ולסימני הרשימות.

מיו"ר ב. מינץ:
דעתי היא שיש לשנות את הדבר הזה. (ענין מחיקת השמות והגשת רשימות מלאות של מועמדים).

י. ספיר:
רשאי כל חבר כנסת להגיש תיקון לחוק. אבל במידה שהדבר צריך לעבור במסגרת של הועדה, הרי אני מציע שקודם כל יהיה ויכוח יסודי על כך בוועדה, אבל לא צהיה נכון להגיש את התיקון מבלי שהועדה תקיים קודם דיון יסודי בשאלה זו.

ד. הכהן:
אני חושב שאין כל מניעה להכניס ביום ב' את ההצעת התיקון לסדר היום, וביום ג' לאחר הדיון בוועדה, תובא ההצעה כקריאה ראשונה. ואם מביאים את הדבר, הרי הוא מוכרח להיות מועבר לפני הפגרא, כדי שאפשר יהיה לבצע את התיקון הזה, ההקלה הזאת, עוד לפני קיום הבחירות.

י. בן-צבי:
אני חולק על דעתו של מר צילן. אני חושב שאפשר בהחלט להפריד את הבעיה בין בצבא והאזרחים ואפשר למצוא דרך של פשרה. אני הייתי בין אלה שהצבעתי בעד המחיקות, ואני אצביע בעד זה גם בפעם זו, כי זוהי זכותו של כל אזרח, ואינני סבור שאגב הכנסת שינוי מקל ביחס לצבא, צריכים לשלול את הזכות הזאת מן האזרחים. ישנם הרבה צמצומים שהחיל מצאם את עצמו למען המדינה, אבל דוקא צמצום זה אינו הכרחי ביותר.

לכן אני נגד ההצעה שהענין יובא כהצעת תיקון למליאה. אני רק חושב שבוועדת המשנה אפשר יהיה למצוא דרך על-מנת להקל על הפרוצדורה בצבא ולהתאימו לחוק הקיים, אבל אין לשנותו.

ש. מרלין:
אני מציע שלא נהיה פוזיזים ביחס לתיקונים בחוק. אנו צריכים להתייחס בכבוד רב לחוקים שנתקבלו ע"י הכנסת ובעיקר לחוקים שנתקבלו לפי הצעת הועדה שלנו.

היו"ר ב. מינץ:
זו היתה הסתייגותו של מר ספיר להצעת רוב הועדה, וההסתייגות הזאת נתקבלה.

ש. מרלין:
החוקים האלה כבר נתקבלו, ורק במקרים יוצאים מן הכלל אפשר להציע הצעת אמנן תיקון. כל הענין הזה נתעורר אגב בעיה צדדית, ואינני חושב שאנו צריכים לתקן את החוק כולו בגלל בעיה צדדית. אני מציע שיהיה לנו דיון סמכה בענין זה טרם שאנו מאשרים להביא הצעת תיקון לחוק, או לא.

י. גורי:
אינני יודע למה מתכוון בן-צבי. אני סבור שאם חלק ניכר מן הצבור - החיילים - יהיה פסור מן המחיקות - אזי ניטל הגיונו של החוק, ואי-אפשר להשאיר את המחיקה רק לחלק אחד של הצבור. עוד אינני קובע עמדה בענין זה, זוהי רק חוות דעת.

י. בן-צבי:
אני חושב שאפשר למצוא דרך כיצד לחשב את קולות החיילים ביחס למחיקות, צריך להיות ברור שכל המחיקה זהו ענין סמלי, וזה מוסיף הכרה לבוחר, באם הוא יכול למחוק, באם ניתנת לו הזכות למחוק.

י. ספיר:
לאור ההרגשה שהיתה לי, כאילו רוב החברים נוטים

לערער מחש על ההחלטה שנתקבלה במליאת הכנסת - גם מבחינה טכנית וגם מבחינה משפטית. אני הייתי מציע שנשיל על ועדת המסנה שתברר קודם את הדבר באופן יסודי, ואם היא תמצא שיש צורך לתקן את הדבר, הן מבחינה טכנית והן מבחינה משפטית, ובעיקר ביחס לבחירות בצבא, אזי נעורר את הענין מחדש. אני עכ"פ דורש שקודם כל יהיה ויכוח יסודי בוועדת המסנה שלפני שמגישים את ההצעה הזאת לכנסת מתוך איניציאטיבה של חברי הועדה.

היו"ר ב. טינץ:

הצעת התיקון באם תוגש, לא תוגש בשם הועדה, אלא בשם חברים.

י. ספיר:

כל השאלה הזאת המעוררה לאור סקירתו של מר צילן, ולולא זאת אינני יודע אם מישהו היה מעורר את השאלה. אני דורש שועדת המסנה תגש מיד לבירור השאלה, ואם היא לא תמצא פתרון המניח את הדעת ביחס לצבא - אזי יגישו את הצעת התיקון.

היו"ר ב. טינץ:

אני חולק על כל הענין לא-רק לגבי הצבא, אלא גם לגבי האזרחים. התיקון הזה נתקבל בזמן שהותי בחו"ל, ולא ידעתי על כך ואני חושב שישנה זכות סלאה למספר חברים להכניס הצעה לתיקון החוק. הענין מוכרח להיות טובא למליאה עוד לפני הפגרא, כדי שהחוק יועבר לוועדה והיא תוכל להגיש אותו לכנסת עוד לפני הפגרא.

י. בן-צבי:

אני מתנגד בהחלט שנגש עכשיו לתיקונים בחוק. ישנה אפשרות למצוא דרך להקל על הבחירות בצבא, וזאת צריכה למצוא ועדת המסנה.

(הענין הועבר לוועדת המסנה).

ז. וורהפטיג:

אני מוכרח להביא לתשומת לב החברים בקשר למספר תיקונים בחוק העיריות. אלה הם תיקונים טכניים גרידא, שנובעים מתוך התיקונים שהוצעו כבר ואני רוצה לשאול את חברי הועדה, באם יש צורך להעביר את התיקונים האלה למליאת הכנסת, או שאפשר לשלב את התיקונים האלה בחוק, בהתאם לתיקונים שכבר נתקבלו, כי התיקונים האלה נובעים מתיקונים שנתקבלו. ואלה הם התיקונים:

חוק העיריות (הוראות שונות) ס.ס. 2. תש"י -1950.

(1)

1. פקודת העיריות, 1934 תחוקן כך:

תיקון

פקודת

העיריות, 1934.

(א) בסעיף 16 סעיף קטן (א) המלים: "ועל כל תיקון שעשה בו" - ימחקו.

(ב) בסעיף 19 סעיף קטן (ג) במקום המלים: "והשטח שתושביו יצביעו בו" יבואו המלים: "והשטח אשר מי שמקום מגוריו היה בגבולותיו ביום פרסום הפנקס - יצביע בו".

(ג) בסעיף 23, סעיף קטן (ג) פסקה (4) במקום המלים: "והשטח אשר תושביו יצביעו בו" יבואו המלים: "והשטח אשר מי שמקום מגוריו היה בגבולותיו ביום פרסום הפנקס - יצביע בו".

(ד) בסעיף 24 סעיף קטן (א) אחרי המלה "לרשימותיהם" יבואו המלים: "שישאו את שם העיריה".

(ה) בסעיף 30 סעיף קטן (א) פסקה (11) אחרי המלה "רשימה" יבואו המלים: "ומספר הפעמים ששמו של כל מועמד נמחק מפתקי ההצבעה הכשרים של הרשימה שבה הוצע".

(ז) בסעיף 31 סעיף קטן (ב) פסקה קטנה (9) אחרי המלה "רשימה" יבואו המלים: "ומספר הפעמים ששמו של כל מועמד נמחק מפתקי ההצבעה הכשרים של הרשימה שבה הוצע".

סעיף (3) סעיף קטן (א) לחוק לתיקון פקודת העיריות תש"י -1950 (2) יתוקן כך:

2. תיקון חוק לתיקון פקודת העיריות, תש"י -1950.

אחרי המלה "עיריות" יבואו מלים אלה: "וכן בדבר מנין הקולות, הנהלת פרוטוקולים וסיכום ענין הקולות של כל המשתתפים בבחירות".

3. תוקפו של חוק זה הוא מיום ה' בשבט תש"י (26.1.50).

3. תחילת תוקף

בתיקון בסעיף 16 בה להקל על פקיד הבחירות, שלא יצטרך, למשל, בתל-אביב לחתום 100 אלף פעמים, אלא מספיק אם הוא יחתום על כל דף לאחר שיוכנסו בו תיקונים.

התיקון בסעיף 19 בא להקיף את כל השטח, כלומר הקלפי תקיף את כל השטח.

התיקונים בסעיפים 23 ו-24 באים כדי להוסיף על הרשימות גם את שם העיריה ואת שם המועצה המקומית, ולא רק שם הסיעה או הרשימה.

סעיפים 30, 31 - אלה הם תיקונים טכניים בלבד ביחס למחיקת השמות, וביחס לחישוב הצדוף של מספר הקולות של שמות המועמדים המחוקקים.

התיקון בסעיף האחרון של חוק העיריות בא בקשר עם ההוראות ששר-הפנים מוציא בשביל ועדות-הבחירות.

אני הבאתי את הפרטים האלה, אם כי לגופו של ענין אלה הם רק תיקונים טכניים גרידא, אבל אני רוצה לדעת מה דעת הועדה, אם להביא את התיקונים האלה למליאת הכנסת לקריאה ראשונה או לשלם אותם בתוך החוק.

מר צילון: התיקונים האלה דחופים ביותר.

י. גורי: אני מציע לקבל הצעת חבר הכנסת ז. ורהפטיג, אבל זה מחייב את כל החברים שלא יקום איש בכנסת ויתבע קריאה ראשונה.

י. ספיר: אני מסכים לתיקונים בסעיף הקאשון, באם יובטח שלא תהיה כל אפשרות של זיופים.

היו"ר ב. מינץ: אני יכול לסכם שכל החברים מקבלים את הצעתו של חבר הכנסת ורהפטיג.

אשר לבחירות בנצרת, לא יכולנו לדון על כך היום כי נציג משרד הבטחון לא הוזמן.

בענין הועדה לחוק האזרחות, נסטר כאן בטעות על ידי חבר הכנסת ז. ורהפטיג ביחס למספר החברים שאשתתפו בוועדה. חבר הכנסת ז. ורהפטיג מסר שמועדת הפנים יבחרו ששה אנשים, ומועדת החוקה עשרה. אין זה מדויק, באנו לידי הסכם שמועדת הפנים יבחרו שבעה חברים ומועדת החוקה תשעה חברים. עדיין אין לי הרשימה המלאה של החברים שישתתפו בוועדה בחוק האזרחות, אני אבוא בדברים עם יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, ונקבע את השמות באופן סופי.

תופיט טובי: בנוגע לבחירות בנצרת, אני רוצה שיובטח כי הדיון יתקיים בישיבה הבאה. אנו עומדים עכשיו לפני הפגרה, ואינני רוצה שהדיון יידחה. אני מבקש שלישיבה הבאה יוזמן נציג משרד-הבטחון.

אבל יחד עם זאת ברצוני לעורר גם שאלת מקומות אחרים, כגון שפרעם, שהיא עתה רשות מקומית, והייתי רוצה לדעת אם יתקיימו בה בחירות מוניציפליות ב-14 בנובמבר.

בענין ועדת המשנה לחוק האזרחות אני מבין שאנו נקבע את החברים, ולא יושבי-ראש הועדה.

היו"ר ב. מינץ: ועדת הכנסת קבעה ששני יושבי-ראש הועדות יקבעו את השמות.

א. פראי: לפי הישובי עומדות לרשותנו עוד שתי ישיבות, היות ועלינו לסכם כמה עניינים דחופים אני מציע שבשבוע הבא נקיים שתיים-שלוש ישיבות.

היו"ר ב. מינץ: אני קובע לשבוע הבא שתי ישיבות, ביום ג' בשעה 8.30 בבוקר וביום ד' בשעה 11.00 לפה"צ.

י. ספיר: אני ביקשתי להעמיד על סדר-היום את ענין המועצות האזוריות ואני מבקש לקבל על כך דין-וחשבון מבאי-כוח משרד הפנים ועוד לדון על כך לפני הפגרה.

א. שפטל: ביחס לוועדה לחוק האזרחות: בזמנו החלטנו שחוק האזרחות צריך להיות מועבר לוועדת הפנים, ואינני יודע משום מה היה הויתור שמועדת הפנים ימונו שבעה חברים ומועדת החוקה, חוק ומשפט תשעה?

היו"ר ב. מינץ: זהו ענין של מפלגות ולא של ועדות.

א. שפטל: לקראת הקיץ תקף בולמוס של יציאה מהארץ, ואני מציע להזמין את באי-כוח משרד העליה ולשמוע מהם אינפורמציה בענין זה, ולהקדיש לכך דיון.

הישיבה ננעלה בשעה 11.15

=====